

УДК 657

Сазонов Р.В., Данилов Є.Ю., Єгоров Є.О.

Криворізький економічний інститут

ДВНЗ «Криворізький національний університет»

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИТРАТ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

У статті розглянуті проблеми організації обліку витрат інноваційної діяльності та шляхи їх вирішення. Нами було досліджено два методи обліку витрат інноваційної діяльності та запропоновано шляхи подолання, нарахування і списання витрат інноваційної діяльності.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, витрати, інноваційні витрати, ініціативно-пошукова інноваційна діяльність, комерційно-прикладна інноваційна діяльність, інноваційна діяльність за державним замовленням.

Сазонов Р.В., Данилов Є.Ю., Єгоров Є.О.

PROBLEMS OF ORGANIZATION COST ACCOUNTING INNOVATION ACTIVITIES AND WAYS TO SOLVE THEM

The article deals with the problem of organization cost accounting innovation activities and ways to solve them. We have investigated two methods of cost accounting innovation and the ways to overcome, charges and write-off costs of innovation activities. Recommendations to improve the analyticity accounting innovative projects. Considering new approaches, ideas and concepts of management accounting, we have concluded that it is necessary to the formation of management accounting innovation processes that would allow information to support effective innovation policy, and therefore, each company under uncertainty and economic globalization. In accounting standards no thorough explanation of aspects of cost accounting and its organization with innovation. Therefore, the formation of theoretical and methodological basis of accounting innovation is urgently needed.

Keywords: innovation, innovative activity, costs, innovation costs, initiative retrieval innovative activity, commercially applied innovation activities, innovation activities on public order.

Сазонов Р.В., Данилов Є.Ю., Єгоров Є.О.

ПРОБЛЕМЫ ОРГАНИЗАЦИИ УЧЕТА РАСХОДОВ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ И ПУТИ ИХ РЕШЕНИЯ

В статье рассмотрены проблемы организации учета затрат инновационной деятельности и пути их решения. Нами было исследовано два метода учета затрат инновационной деятельности и предложены пути преодоления, начисления и списания расходов инновационной деятельности.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, расходы, инновационные расходы, инициативно-поисковая инновационная деятельность, коммерчески прикладная инновационная деятельность, инновационная деятельность по государственному заказу.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Однією із проблем, що гальмують розвиток інноваційної діяльності, є недостатнє інформаційне забезпечення. Воно охоплює сукупність первинних і зведених даних, організацію збереження накопиченої інформації, способи її подання та методи перетворень, правила організації банку даних, методики кодування та пошуку інформації. При цьому необхідно, щоб споживач отримував необхідну інформацію з мінімальними витратами на її підготовку. У стандартах бухгалтерського обліку немає ґрунтовного пояснення аспектів обліку витрат та його організації саме у інноваційній діяльності. Тому формування теоретико-методологічної бази обліку інновацій є нагальною потребою.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Провідними вітчизняними вченими здійснено ряд доробок щодо уточнення методу бухгалтерського обліку по відношенню до інновацій та методичних рекомендацій щодо групування витрат. До найґрунтовніших із них можна віднести праці Ф. Бутинця, Н. Грабової, Т.Карпової, Л. Нападовської, О. Левицької, В. Стражева, Є. Яламової, О. Кантаєва, Б. Валуєва, А. Яругової.

Цілі статті. Пошук оптимальних методик обліку витрат від інноваційної діяльності та основних причин ведення бухгалтерського обліку таких витрат.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Впровадження у виробництво новітніх досягнень науки і техніки набуває особливого значення у сучасній світовій економіці. У період світової економічної кризи конкурентоспроможними є підприємства та галузі, що активно впроваджують та використовують інноваційні технології. Разом з тим, Україна продовжує розвиватися як країна з високою часткою сировинних галузей промисловості, а інноваційний розвиток не став однією з головних ознак зростання національної економіки.

Сучасне інноваційне управління має базуватися на виявленні причин і взаємозв'язків, які виникають у діяльності систем, урахуванні

швидкоплинних змін навколишнього середовища, а також глобальних явищ і подій, які так чи інакше впливають на розвиток підприємства. Без постійного впровадження нововведень у діяльності будь-якого підприємства його життєвий цикл різко скорочується і практично стає неможливим досягнення поставлених цілей взагалі та на кожному етапі зокрема.

Теоретичним питанням сутності інноваційного розвитку окремих елементів системи управління підприємством присвячено низку робіт вітчизняних і зарубіжних спеціалістів, у яких надаються різні тлумачення основних положень. Деякі дослідники під інноваціями в широкому значенні розуміють прибуткове використання новацій у вигляді нових технологій, видів продукції, організаційно-технічних і соціально економічних рішень виробничого, фінансового, комерційного або іншого характеру. Інші вважають, що нововведення зводиться до розвитку технології, техніки, управління на стадіях її зародження, освоєння та ін. Інновація – це процес, в якому винахід або ідея набувають економічний зміст, як вважає Б. Твіс. За Й. Шумпетером, інновація – нова науково-організаційна комбінація виробничих факторів, які мотивовані підприємницьким духом.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність – діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоздатних товарів і послуг.

Інновація – це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери.

Методологічні особливості накопичення облікової інформації про інноваційну діяльність в Україні регламентовані: Законом України «Про інноваційну діяльність», П(С)БО 8 «Нематеріальні активи», П(С)БО 16 «Витрати».

Інноваційна діяльність нерозривно пов'язана з фінансуванням і вимагає суттєвих витрат, які мають особливе відображення у бухгалтерському обліку.

Потреба у бухгалтерському відображенні витрат на інновації зумовлена підвищенням уваги з боку держави та суспільства. Передумовою бухгалтерського відображення витрат на інновації є те, що будь-які процеси цілеспрямованого впливу на інноваційний процес

пов'язані з витратами ресурсів, які необхідно відобразити у бухгалтерському обліку.

Серед причин, які зумовлюють необхідність ведення бухгалтерського обліку витрат на інновації, слід виокремити такі:

- у бухгалтерському обліку повинні бути відображені операції, пов'язані з інноваційною діяльністю суб'єкта господарювання та їх вплив на фінансовий результат;

- зовнішнім і внутрішнім користувачам необхідно володіти інформацією про інноваційну діяльність підприємства для прийняття рішень;

- підприємство може мати конкурентні переваги, якщо зможе довести, що його продукція (товари, роботи, послуги) кращі;

- бухгалтерський облік інноваційної діяльності є засобом досягнення стійкого розвитку.

Особливостями обліку інноваційної діяльності є відмінності в відображенні саме витрат, що є основою управлінського обліку. Для вирішення проблеми обліку інноваційних витрат пропонуємо декілька методів обліку витрат в інноваційній діяльності:

Перший метод спрямований на використання синтетичного рахунка 941 «Інноваційні витрати», а для забезпечення систематизації й аналізу інформації про витрати - ввести облік витрат на цьому рахунку в розрізі наступних груп інноваційних витрат:

- 941.1, маркетингові дослідження (раціонально відобразити витрати на маркетингові дослідження потреб ринку, відбір і вивчення якості отриманих ідей, пошук потенційних замовників);

- 941.2, інноваційне проектування (витрати пов'язані з розробкою плану дій, розрахунком планових показників проекту, бюджетуванням);

- 941.3, інноваційне виробництво (витрати на виробництво інноваційного продукту, вартість всіх спожитих матеріальних і нематеріальних ресурсів);

- 941.4, комерціалізація продукту (витрати на рекламу, просування й збут);

- 941.5, інші витрати (непрямі загально виробничі та загальногосподарські витрати).

Також виділяють методики обліку витрат інноваційної діяльності, які можна поділити на два основні види: методика капіталізації витрат і методика некапіталізованих витрат. Капіталізація у даному випадку - формування собівартості матеріальних і

нематеріальних витрат під впливом витрат на розробку інновацій. Витрати, які не відповідають вимогам для визнання їх активами, вважаються не капіталізованими.

Методика обліку інноваційних витрат шляхом капіталізації передбачає застосування субрахунку 391 «Витрати майбутніх періодів» у звичайному порядку, застосування пропонованого окремого балансового субрахунку 392 «Витрати на підготовку і освоєння нової продукції та виробництв» для обліку капіталізованих інноваційних витрат підприємства, вживання методики «прямої капіталізації», а також методики прямого списання витрат на собівартість продукції та обліку у результаті безкоштовного отримання інноваційного продукту (витрати, пов'язані з придбанням нового продукту, витрати на виробництво інноваційної продукції в експериментальному цеху, витрати, пов'язані з придбанням інноваційного об'єкта, виробничі витрати включені у первісну вартість об'єкта необоротних активів).

Методики обліку некапіталізованих інноваційних витрат передбачає застосування рахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки» в складі інших витрат операційної діяльності, використання рахунків 92 «Адміністративні витрати» та 93 «Витрати на збут» (вартість витрачених ресурсів підприємства на інноваційні цілі у складі витрат звітного періоду, витрати операційної діяльності).

Слід зазначити, що існують різні види інноваційної діяльності: ініціативно-пошукова, комерційно-прикладна, за державним замовленням. Кожна з них має особливості, що впливає на формування собівартості та фінансування цієї діяльності. Це обумовлює існування пов'язаних з ними різних об'єктів бухгалтерського обліку.

Для ініціативно-пошукової діяльності притаманне застосування різноманітних облікових методик. Підприємства, інноваційна діяльність яких відповідає таким властивостям можуть застосовувати методики застосування рахунку 941 «Витрати на дослідження і розробки» в складі інших витрат операційної діяльності у випадках, коли об'єкти права інтелектуальної власності не відповідають вимогам П(С)БО 8, методику використання рахунку 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», рахунку витрат на утримання й експлуатацію обладнання, якщо витрати, пов'язані з інноваційними заходами, мають незначний характер. Якщо підприємства створюють інновації власними силами, то для них характерна методика «прямої

капіталізації» з віднесенням витрат на рахунок 15 «Капітальні інвестиції», особливістю якої є формування виробничих витрат на рахунку 233 «Виробництво інноваційної продукції», з подальшим їх віднесенням на первісну вартість необоротних активів

Для підприємств, інноваційна діяльність яких є комерційно-прикладною, характерна методика прямого списання витрат на собівартість продукції, для чого раціонально застосовувати рахунок 233 «Виробництво інноваційної продукції».

Підприємства або організації, що здійснюють інноваційну діяльність за державним замовленням, повинні застосовувати специфічну методику обліку інновацій, отриманих у результаті безкоштовного отримання інноваційного продукту.

Ми вважаємо, що перший метод, який спрямований на використання синтетичного рахунка 941 «Інноваційні витрати» є більш зручним, тому що у процесі здійснення інноваційної діяльності підприємства несуть певні витрати, які впливають на собівартість виготовленої продукції, що є важливим при визначенні фінансових результатів. Тому раціонально відображувати інноваційні витрати на рахунку 941 і закривати його рахунком 79 «Фінансові результати» для визначення фінансового результату.

Для вирішення наявних проблем, необхідно запровадження концептуальних підходів до побудови обліку інноваційної діяльності. А саме:

- вдосконалення діючої нормативно-правової бази;
- розробка методології обліку інноваційної діяльності (джерела покриття витрат, ринкова оцінка інноваційного доробку, амортизаційна політика та інше);
- розробка методик з планування обліку й калькулювання продукції інноваційної діяльності;
- запровадження дієвої системи комерціалізації інноваційної продукції на державному рівні.

Висновки. Отже, впровадження дієвих підходів до вирішення облікових проблем інноваційної діяльності сприятимуть інноваційному розвитку держави, входженню економіки України до сучасної моделі розвитку. Для вирішення проблеми обліку інноваційних витрат існує декілька методів обліку витрат в інноваційній діяльності, кожен з яких залежить від специфіки та особливостей діяльності конкретного підприємства.

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04.07.2002 р. №40-IV зі змінами і доповненням
2. Кантаєва О.В. Бухгалтерський облік і аналіз інноваційної діяльності підприємств: організація і методологія: [монографія] / О.В. Кантаєва. – Житомир: ФОП Кузьмін Дн.Л., 2010.
3. Валуєв Б. Деякі питання обліку інноваційних витрат і джерел їх покриття: концептуальний аспект // Бухгалтерський облік і аудит. - 2009. - №12
4. Яламова Є.С. Особливості обліку інноваційних витрат //Сучасні проблеми і перспективи розвитку обліку, аналізу та контролю в умовах глобалізації економіки. -2010. №2.
5. Левицька О.О. Особливості методології обліку інноваційної діяльності// Вісник КНЕУ ім. Вадима Гетьмана. - 2007. - № 21.